

Бліжэй да народа, да яго спраў

Мы жывем у пераўтвора імклівы і цікавы час, насычаны выдатнымі падзеямі. Савецкі народ рыхтуецца да саракагоддзя Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі — свята працоўных усяго свету. Кожны дзень прыносіць радасныя весткі з усіх франтоў сацыялістычнага будаўніцтва. Сэрца кожнага савецкага чалавека напружана горадска за нашымі поспехамі, за тое, што дэмакратыя выконваецца шчырна і адназначна. Значыцца, азначана маўсее наша дзяржава — лепш і веселей будзе жыць наш народ.

У гэтым святым намгоду павышаецца роля і адказнасць работнікаў культуры рэспублікі. Сельскія ўстановы культуры, горадзкія ў раёнах XX з'езду КПСС, павінны быць арганічнымі пунктамі маспартарганізацыі, ва ўсім дапамагаць ім.

Вядома, што ў кожным раёне Беларусі ёсць клуб, бібліятэка або хата-чытальня, якія за добрую, зместоваю работу заваявалі глыбокую павагу сярод калгаснага сялянства і сельскай інтэлігенцыі. На вайлі жаль, мы не можам сёння сказаць, што ўсе культурыстанавы, ну хоць-бы аднаго раёна, зрабілі як сабод арганізацыю сваю работу. Есць у нас яшчэ няшмала клубоў, бібліятэк і хат-чытальняў, якія ні сваім знешнім выглядам, ні тым больш зместам работы не адпавядаюць высокаму прызначэнню ўстаноў культуры. Зразумела, нельга мірыцца з падобным становішчам спраў. Калі мы хочам дастойна сустрэць саракагоддзе Вялікага Кастрычніцкага, неабходна прыняць меры, каб літаральна ў бліжэйшы час усе клубныя ўстановы і бібліятэкі як у горадах, так і ў вёсках сталі сапраўднымі цэнтрамі культуры-масавай работы.

Чым вытлумачыць, што яшчэ і сёння ў нас ёсць установы культуры, якія не спраўляюцца з абавязкамі, ускладзенымі на іх партыяй і народам? Вынаваты тут у першую чаргу раённыя аддзелы і абласныя ўпраўленні культуры. Яны вельмі часта жывуць арганізацыйную работу падмаючы бюракратычнай пісанінай. Вораг нашай работы — штамп і канцэлярыя, якія часта пранікаюць у поры нашага здаровага цела і пераходзяць дыхаць свежым струменем паветра.

Прыгледзімся ўважліва да работы раённых аддзелаў культуры. Што перш за ўсё кідаецца ў вочы? Гэта рабукныя папкі паперак, якія штодзень наступваюць у аддзел з розных устаноў і арганізацый і на якія абавязкова трэба падрабязна адказаць. Тут і зводзі, і дакладныя, і тэлеграмны, і справаздачы — усюды бясконыя сухія лісты, за якімі не відаць жывых людзей, іх цікавыя захаляючыя спраў. Жыццёва неабходна да мінімуму скараціць шматлікую пісаніну. Гэта даць магчымасць загадчыку аддзела і інспектару часцей бываць у калгасах, на месцы вывучаць жыццё і патрэбы сельскіх устаноў культуры, канкрэтна і аператыўна дапамагаць ім у рабоце.

Нестае мільёнаў культурна-адукацыйнага і арганізацыйнага творага неспакою, таго агоньчыка, які-б асяцваў і актывізаваў дзейнасць клубоў, бібліятэк і хат-чытальняў. Родка можна пачуць каштоўную прапанову або цікавую думку аб тым, як лепш арганізаваць ці правесці тое ці іншае мерапрыемства. Вядома, гэта не таму, што няма ў нас ініцыятыўных, неспакойных у рабоце людзей. Яны ёсць, і іх многа. Але трэба абуджаць ініцыятыўу ва ўсіх загадчыкаў клубоў і бібліятэк, трэба накіроўваць іх да пошукаў новага, перадавога ў сваёй дзейнасці, б-б, такой бурнага справе. Між тым многія аддзелы культуры самі фармальна ставяцца да работы і таму патрабуюць ад падначаленаго толькі аднаго — няўільнага выканання шматлікіх цыркуляраў. Даслаў у аддзел культуры зводу, колькі ў клубе, скажам, крэслаў, пафаў бы стало? — значыць, добры загадчык, не зрабіў гэтага, можа і па ўважлівых прычынах, — уся добрая работа закрасіваецца адным росчырмам пяра.

Сёння трэба звярнуць асаблівую ўвагу на ініцыятыўу, на пошукі новых форм і метадаў у культурынававай рабоце. Многія схільны думаць, што ўсё даўно ўжо адкрыта, даўно вядома і нічога больш не прыдумаеш. Ці так гэта?

Надаўна валегія Міністэрства культуры БССР заслухала справу-

здачу загадчыка Смалявіцкага раёна аддзела культуры тав. Грышчэвіча. Ён расказаў пра найцікавейшыя ініцыятыўу, якую правялі бібліятэчныя работнікі раёна. У горад саракагоддзя Вялікага Кастрычніцкага сацыялістычнай рэвалюцыі яны абавязаліся кабіцца таго, каб кожная калгасная сям'я была актыўным чытачом бібліятэкі, каб кожны дарослы калгаснін працягаў за год не менш дзесяці—дваццаці кніг.

Пачасная, высокароўная прапанова! Уначальваюць работу раённая бібліятэка (загадчыца тав. М. Александроўна) і аддзел культуры. Актывіўна дапамогу культасветработнікам аказваюць райком партыі, райвыканком і райком камсамола.

Культурныя зааправаваны народ вырастае! І прапанова смалявіцкіх таварышаў сведчыць аб глыбокім разуменні імі задач, практычных жаданняў: ашамагчы калгасніку ў далейшым культурным росце, у пашырэнні круглагаду, ведаў. Для гэтага трэба зрабіць пэўныя якасныя змены ў рабоце бібліятэк, наблізіць іх да кожнага чытача. У нас тысячы і тысячы выгалабуў, але мы яшчэ не можам сказаць, што ўсе калгаснікі зрабілі кнігу сваёй асабістай сяброўкай. Дапамогі ажыццявіць гэтую высокую задачу і ўвазіць работнікі культуры Смалявіцкага раёна.

У плане іх работы — прапанава ў першую чаргу палітычнай, сельскагаспадарчай, прырдазнаўча-навуковай і мастацкай літаратуры. Ва ўсіх буйнейшых населеных пунктах раёна працуюць пераасоўныя бібліятэкі, а ў невялікіх пасёлках на кіраваны добраахвотніцкі-внганішны з ліку калгаснай і вучнёўскай моладзі. Добры параўноўваюцца калгасныя бібліятэкі.

І нашай пісьменніцкай арганізацыі трэба ўключыцца ў гэтую выдатную справу. Варта наладзіць больш літаратурных вечароў і сустрэч літаратураў з чытацкімі-калгаснікамі. Да і не толькі пісьменнікам. А дзеля мастацтва Беларусі? Іх цікавыя канцэрты і спектаклі таксама будзе прапанаваць творы беларускіх пісьменнікаў і кампазітараў. Патрэбныя сустрэчы значна дапамогуць работнікам культуры Смалявіцкага і іншых раёнаў.

Мы не сумняваемся, што ініцыятыўа работнікаў культуры Смалявіцкага раёна будзе шырока перанята ва ўсіх куточках рэспублікі. Аддзелы і ўпраўленні культуры, абласныя і раённыя бібліятэкі абавязаны дапамагаць бібліятэкарам як след арганізаваць абслугоўванне калгаснага чытача.

Дэ саракавой гадавіны Кастрычніцкага з'ездаў вярнуць больш пліць месцаў. Трэба за гэты кароткі тэрмін прывесці ў параджак усю клубны, бібліятэчную, хат-чытальню, каб было ў іх утульна, чыста, каб яны нават знешнім выглядам прываблівалі наведвальнікаў.

Паставою ЦК КПСБ прадугледжана пачаць у 1957 годзе ў рэспубліцы каля 600 клубоў. І ж хораша, весепа і радасна адзначаць свята саракагоддзя Савецкай улады ў новым клубе! Таму ўжо цяпер органы культуры павінны ўзяць пад наглядны контроль будаўніцтва калгасных клубоў, кінозастаў, дамюў культуры.

Пудоўную ініцыятыўу правялі ў сваёй час партыяныя, камсамолаўскія і савецкія арганізацыі, сельска-інтэлігенцыя, уся грамадзкая Талачына і Сталініскага раёнаў — добраахвотна свая культасветустановы. Народная прыказка гаворыць: «Даў слова — стрымай яго». Але цяпер нешта не чуваць галасоў ініцыятараў. А трэба, каб яны загаварылі на поўны голас, каб па ўсім рэспубліку прагучу іх аголак: да саракагоддзя Кастрычніцкага ажыццявіць будаўніцтва ўсіх клубоў, якія намячалася ўвесці па плану 1957 года, прывесці ў належны параджак, адрамантаваць усю існуючую ўстаноў культуры.

Задача заключаецца ў тым, каб саракагоддзю Вялікага Кастрычніцкага сацыялістычнай рэвалюцыі сустрэць агоньчым уздымам усёй культуры-масавай работы на вёсках. А гэтага можна дасягнуць толькі тым, каб кожны клуб, кожная бібліятэка і хата-чытальня ў сваёй дзейнасці будзе абавязана на моцы, агрутаваны актыў, калі работнікі культуры ўсё сваю работу будзе праводзіць у дэсвай сувязі з партыянымі арганізацыямі, з народам, будучы ўлічваць яго належаўныя справы і патрэбы.

Гыдзень украінскай літаратуры ў Беларусі

Матнеюць братнія сувязі беларускага і украінскага народаў. Пісьменнікі, артысты, мастакі Беларусі — частка гэтых Кіева, Харкава, Львова, Чэрнігава і іншых гарадоў. Тэатр імя Я. Купалы, брыгада Беларуска-Украінскага і эстрады штогод выязджаюць на гастроляў у суседнюю рэспубліку.

Сведчаннем непарушнай дружбы з'явіцца тыдзень украінскай літаратуры ў Беларусі, які будзе праводзіцца ў чэрвені гэтага года. У гэты дзень на нас прымуць вядомыя пісьменнікі Украіны, а таксама група артыстаў.

Нашы сябры правядуць раз літаратурных вечароў у Мінску, Гомелі. Нова-

грудку, у калгасах рэспублікі, на якіх працягаюць свае творы, раскажучы аб поспехах украінскіх празаікаў, паэтаў, драматургаў, паэзіяныя творчымі задумамі.

Работнікі літаратуры і мастацтва і культасветработнікі беларускай сталіцы пачалі парыхтоўку да тыдня Дзяржаўна-выдавецтва БССР выданне зборніка твораў Лесі Украінкі, М. Нагібіна, кнігу для дзяцей І. Неходы, а таксама зборнік вершаў украінскіх паэтаў. Дзяржаўная бібліятэка імя В. І. Леніна арганізуе выстаўку твораў украінскіх літаратураў, да будзе раздзел «Творы украінскай літаратуры на беларускай мове».

Цікавая экспазіцыя

Рэспубліканскі Дом навукова-тэхнічнай прапаганды рыхтуецца да 40-й гадавіны Савецкай улады — абсталяваюцца розныя выстаўкі і мантэжы, на якіх будзе адлюстраваны дасягненні прамысловасці Савецкай Беларусі.

Тут пераабсталявацца тэхнічная выстаўка. У двух залах будучы размешчаны экспанаты розных прадпрыемстваў. Электрыфікаваная карта адлюструе рост

мысловай вытворчасці ў 1913—1940 і 1950—1960 гг.

Супрацоўнікі Дома навукова-тэхнічнай прапаганды працягаюць на прадпрыемствах рэспублікі лекцыі: «Дасягненні савецкай навуцы за 40 год», «Дасягненні савецкай прамысловасці БССР за гады савецкай улады» і іншыя.

В. ТАМАРОўСкі.

ПРОЛЕТАРЫИ УСІХ КРАІН, ЕДНАНІСЯ!

ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАУЛЕННЯ СІОУЗА ПІСЬМЕНІКАУ БССР

№ 34 (1153)

Субота, 27 красавіка 1957 года

Цана 40 кап.

ДУМКІ ВУЧОНЫХ

Удасканалваць кіраванне прамысловасцю і будаўніцтвам

Пытанне аб лепшай арганізацыі кіравання прамысловасцю і будаўніцтвам выклікае самую шчырую цікавасць працоўных. Усёды актыўна абмяркоўваюцца гэтыя дэкада тав. Н. С. Хрушчова.

Станіцца рэарганізацыя кіравання — у азначэнні гэтага прынцыпу кіравання тэрытарыяльным. У сучасных умовах прамысловасці дасягнута вялікіх маштабаў вытворчасці, прычым працэ спецыялізацыі прадпрыемства, узнікаюць усё новыя і новыя галіны. Таму форма кіравання, якая існавала да гэтага часу па галінаў прызнаку праз спецыялізаваныя міністэрствы і ведамствы з цэнтра, аб'яднае кіраванне асобнымі галінамі і прадпрыемствамі, прыводзіць да адрыву ад мас, пераходзіць выкарыстанню рэзерваў.

Наўнясць шматлікія міністэрстваў стварае вядомыя бар'еры, якія не даюць магчымасці аператыўна вырашаць гаспадарчыя пытанні на месцах, скоўваюць ініцыятыўу мясцовых органаў.

Гэта лёгка прасачыць на прыкладзе прамысловасці Беларускай ССР, у прыватнасці на прыкладзе буйнейшых прадпрыемстваў — аўтамабільнага і трактарнага заводаў.

Кожнае з гэтых прадпрыемстваў азначана з 70—80 іншымі прадпрыемствамі, якія пастаўляюць электраабсталяванне, шары, кападышнікі, нармалізаваныя крапёжныя дэталі, інструмент, гумавы-тэхнічныя вырабы, вырабы са скуры, шкля, кардону. Пры гэтым амаль усе пастаўшчыкі — а з мэтай рэспублікі, на вайлі адлегласці: у Маскве, Ленінградзе, Горкім, Тамбове, Кіеве, Сяродлюску, Рызе і г. д. Між тым большасць гэтых вырабаў можа быць вытворчана, са значным выйгрышам для народнай гаспадаркі, на прадпрыемствах Беларусі.

Вялікая колькасць пастаўшчыкоў і іх аддаленасць ад Мінска прыводзіць да пясочасовага атрымання нашымі заводамі неабходнай прадукцыі, парушэння рытмічнай работы, непарадкаванага выдаткавання сродкаў на перавозкі, якія дасягаюць штогод 10 мільянаў рублёў. Здарэцца, трансфартавы выдаткі амаль дасягаюць кошту грузаў, якія перавозіцца.

Усе гэтыя недахопы ў арганізацыі вытворчага кааперавання ў значнай ступені выкліканы тым, што пры планаванні вытворчых сувязей паміж прадпрыемствамі зыходзіць у асноўным з вядомаснага папарадкавання.

Амоўны ўплыў вядомаснага падыходу ў той ці іншай меры адбываецца амаль на ўсіх галінах прамысловасці. Так, у рэспубліцы наспела неабходнасць аб'яднання ў адно ведамства адрывы тору, якая цяпер выдзяля прыкладна дзесяцію тору-фабрычных тэрытарыяльных рэспублікі. Вядомасная разрозненасць стрымлівае развіццё тору-фабрычных, тэрміцы ўкараненне перадавой тэхнікі, вядзе да падарожжя тору. На прадпрыемствах раў міністэрстваў, дзе тору-фабрычны не з'яўляецца асноўнай функцыяй, сабоком тору ў выніку дробнага маштабу вытворчасці і адсталасці тэхнікі ў два-тры разы вышэй, чым у асноўных тору-фабрычных рэспублікі.

Тэзіс даклада тав. Н. С. Хрушчова ўказвае, у якім напрамку трэба ажыццявіць перабудову. Рэарганізацыя кіравання будзе ажыццяўляцца шляхам ліквідацыі саюзных і рэспубліканскіх прамысловасці і будаўнічых міністэрстваў і ведамстваў. Аператыўнае кіраванне будзе скаанцэнтравана на месцах па эканамічных раёнах, якія ў большасці вышпадкаў супадуць з адміністрацыйнымі межамі нацыянальных

рэспублік і буйных прамысловых раёнаў краіны.

Беларуская ССР — адна з такіх эканамічных раёнаў. Для кіравання прамысловасцю нашай рэспублікі маркуецца стварыць Совет народнай гаспадаркі, які будзе кіраваць прамысловасцю праз адпаведныя тэсты і ўпраўленні, што аб'яднаюць прадпрыемствы адной галіны.

Усім вядома, што намячаемая мерапрыемствы па ўдасканалванню арганізацыі кіравання прывядуць да далейшага ўмацавання леныскага прынцыпу дэмакратычнага цэнтралізма. З аднаго боку, будзе забеспечана шырокае развіццё творчай ініцыятыўы мясцовых органаў, шырокае мас працоўных, з другога — узмацніцца роля цэнтра, паколькі саветы народнай гаспадаркі будуць знаходзіцца ў дэспыі падначаленні — ураду рэспублікі і ўраду Савецкага Саюза.

Галоўная перавага новай тэрытарыяльнай формы кіравання — у тым, што яна забеспечыць карэннае паліпшэнне планавання народнай гаспадаркі. Павысіцца роля прадпрыемстваў і нізавых звянаў у складанні планаў. Разам з тым узмоцніцца роля Дзяржплана, які будзе планавачы скарэставанне рэсурсаў і развіццё ўсёй прамысловасці на тэрыторыі рэспублікі.

Гэта павысіць навуковую агрунтаванасць народнагаспадарчых планаў, паколькі ў аснову іх будзе пакладзеныя строгі ўлік наўных вытворчых магчымасцей і патрэб у межах кожнага эканамічнага раёна, кожнай рэспублікі і, значыць, усю Савецкага Саюза. Дзяржплан ператворыцца ў сапраўды навуковы каардыруючы цэнтр развіцця народнай гаспадаркі краіны.

Г. ГУРВІЧ,
кандыдат эканамічных навук.

За спецыялізацыю і каапераванне

У тэзісах даклада тав. Н. С. Хрушчова правільна ўказваецца, што пры формах кіравання прамысловасцю, якія існуюць, вядомасны падыход аслабляе, а часта і парушае нармальныя вытворчыя сувязі паміж прадпрыемствамі розных галін прамысловасці, размешчанымі ў адным і тым жа эканамічным раёне. Прыклад, які напярэдняюць гэта, многа.

Рэарганізацыя кіравання прамысловасцю павінна прадукцыйна намячаць ў шостаў пацігонд будаўніцтва трох дэкаў дакладнага лічбы пры трактарным, аўтамабільным і матыцыклета-вельсіпедным заводах Мінска. З ліквідацыі вядомаснага бар'ераў куды больш метагонна пабудоваць адзін магунны пах дакладнага лічбы пры з'яўленні з трох заводаў, які забяспечыць-бы лічбам гэтыя і іншыя прадпрыемствы рэспублікі.

Цэнтралізаванае кіраванне праз галінавыя міністэрствы і ведамствы народнага прыводзіць да буйных недахопаў у планаванні. Вядома, што ў аўтобускай прамысловасці рэспублікі іншы раз прадпрыемствы працуюць з-за перабуды ў дэспыі паўфабрыкатаў — драўляных і гумавых аб'ектаў, штучнай скуры для паўшваў, спецыяльных кардонаў і г. д. Гэтыя прастой — вынік парушэння нар-

мальных вытворчых сувязей або ўстаўлення вельмі нерацыянальнага кааперавання. Так, калі раней аўтобускай прадпрыемствы рэспублікі атрымлівалі драўляныя аб'екты з Барысава, дык цяпер іх завозіць аж з Армавіра. Аўтобускай фабрыцы Беларусі да гэтага часу завозіць нават шпуркі з Армавіра, у той час як Віцебская гумавы-тэхнічная фабрыка адпраўляе сваю прадукцыю за межы БССР.

Не трэба забываць, што часам выгадна завозіць розныя паўфабрыкаты са спецыялізаваных прадпрыемстваў іншых раёнаў. У тым выпадку, калі ўнутрыраённым патрэбы ў данай прадукцыі не такія вялікія, з народнагаспадарчага пункту погляду нявыгадна арганізаваць выраб гэтай прадукцыі на невялікіх прадпрыемствах або стварыць на заводах-спажывачах дробныя пяхі з паўсаматужнай тэхнікай, недакладнай тэхналогіяй і арганізацыяй вытворчасці. Так, Мінскі аўтамабільны завод вырабляе ўласнымі сіламі больш ста назваў нармальных металавых брыз, атрачваючы на гэта ў шмат разоў больш часу і сродкаў у параўнанні са спецыялізаваным метызным заводам у Горкім. На выраб балта № 12 × 1,75 × 35 аўтаваз атрачвае ў восем разоў больш часу, чым Горкаўскі метызны завод, а на выраб балта № 16 × 2 × 40 — нават у дваццаці разоў больш і г. д.

У тэзісах даклада тав. Н. С. Хрушчова выкладзена вельмі многа каштоўных прапаноў, якія ліквідаваць вядомасныя бар'еры, што безумоўна будзе саздзейнічаць ліквідацыю распыленасці аднаго з вытворчых, пашырэнню спецыялізацыі і кааперавання.

Аднак у тэзісах нічога не гаворыцца аб прамысловасці непразмысловых міністэрстваў. Рах такіх міністэрстваў, якія наўнясць, няма метагоннасці ліквідаваць пры арганізацыі саўнаргасаў, аб'ектыўна даволі вялікую колькасць прамысловых прадпрыемстваў, што часта дублююць вытворчыя прадукцыі іншых прадпрыемстваў.

Нам думаецца, што для комплекснага развіцця гаспадаркі эканамічных раёнаў, для канцэнтрацыі аднаго і тэхналагічна аднастайнай прадукцыі неабходна, каб і прамысловыя прадпрыемствы непразмысловых міністэрстваў, за некаторым выключэннем, ухадзілі ў адпаведныя ўпраўленні, аб'яднаныя саўнаргасам таго эканамічнага раёна, на тэрыторыі якога яны знаходзіцца, або падпарадкоўваліся ў некаторых выпадках непасрэдна прадзідуму данага Саўнаргаса.

А. ДЗЕМІЧАУ,
загадчык кафедры эканамікі прамысловасці Беларускага інстытута народнай гаспадаркі.

У Брэсце ствараецца абласны краязнаўчы музей. Ужо сабрана больш 16 тысяч розных экспанатаў.

На здымку: у будынку новага музея. Скульптар Ф. Зільберт (на пераднім плане) і мастак Д. Турчын працуюць над дыярамай «Герціна абарона Брэсцкай крэпасці».

(Фотахроніка ТАСС)

ШЛО ЯНЬ-СЯМ

Дружба

Сябры мы, і дружба вялікая ў нас —
Не толькі ў святочны і радасны час,
Не толькі ў вясёлых кветках яна,
Не толькі ў гамоны за шклянцай віна...
О, не!
Наша слаўная дружба — не ценя,
Што толькі ўбачыць у сонечны дзень!
Сябрамі мы сталі ў аполах з табою,
Агульную зброю кавалі да бою,
Сябрылі мы мэта і ведалі шэрада
Адзіную моту, адзіную горадасі!
Адзіно праўдай
Жывуць нашы людзі,
Канца нашай дружбы
Ніколі не будзе.

І ў горкіх дні, і ў вясёлыя дні
Мы разам з табою былі — не адны!
Нішто не маўчаў, і мы песню спявалі —
У ёй мы агоньчы матуў свой пазналі...
Нас Ленін здухнуў!
І савецкі наш трыумф,
Што жыць гэтай дружбе вака!
Пераклаў М. ДАСТАНКА.

Семинар лектараў

23—25 красавіка праўленне рэспубліканскага Таварыства па распусоўджванню палітычных і навуковых ведаў правяло семінар лектараў, якія выступалі па пытанні літаратуры і мастацтва.

З дакладам «Аб задачах прапаганды літаратуры і мастацтва ў рэспубліцы» выступіў загадчык аддзела прапаганды і агітацыі ЦК КПБ Н. А. Халіпаў.

Старшыня бюро секцыі мовы і літаратуры пры праўленні рэспубліканскага таварыства Д. А. Палытка і старшыня бюро секцыі мастацтва В. А. Захаруў зрабілі садаклады.

У абмеркаванні даклада і садакладаў прынялі ўдзел члены таварыства У. І. Нафед, А. А. Карачун, Г. В. Матвееў, А. І. Касцяні, А. І. Філімонаў, А. В. Шчукін, В. С. Грамыка, В. Ф. Скалоўскі і А. В. Рубцоў.

Міністр культуры БССР Г. Я. Кісялёў расказаў удзельнікам семінара аб падрыхтоўцы творчых калектываў рэспублікі да 40-годдзя Кастрычніцкага.

Удзельнікі семінара праслухалі лекцыі аднаго са сакратараў праўлення Саюза мастакоў Беларускай ССР П. П. Нікіфарана «Пытанні прапаганды савецкага выяўленчага мастацтва ў святле рэалізму і Усеазазнага з'езду мастакоў»; загадчыка кафедры літаратуры Інстытута міжнародных адносін Міністэрства замежных спраў ССР В. С. Сідорына «Аб сацыялістычным рэалізме» і інш.

Перад удзельнікамі семінара выступілі беларускія пісьменнікі Іван Шамякін і Максім Танк, дырэктар кіностудыі «Беларусьфільм» В. П. Смоль і намеснік старшыні Дзяржаўнага камітэта Савета Міністраў БССР па справах будаўніцтва і архітэктуры В. І. Гусеў.

(БЕЛТА).

Пашырыць правы дырэктара прадпрыемства

Пашырэнне сістэма кіравання прамысловасцю і будаўніцтвам стала тормазам далейшага развіцця эканоміі краіны; яна ўжо выканала свае функцыі, і яе трэба змяніць.

Гэтая змена павінна забяспечыць вялікі эканамічны эффект. Яна вывадзіць сотні тысяч кваліфікаваных спецыялістаў з упроджачага апарату і палепшыць кіраванне вытворчасцю і будаўніцтвам.

Аднак, які-бы мні ў ўдасканалваць формы кіравання, галоўнае ўсё-ж у тым, каб каронным чынам палепшыць работу прадпрыемстваў і будаўнічых арганізацый. Таму, нам здаецца, неабходна абмяжоўваць перабудову арганізацыі кіравання. Трэба і на вытворчасці стварыць умовы для таго, каб максімальна расла прадукцыйнасць працы, уздасканалваўся тэхналагічны працэс, укаранялася новая тэхніка і г. д.

Як вядома, асноўны метад кіравання нашымі прадпрыемствамі і будаўнічымі арганізацыямі — гаспадарчы разлік. Фармальна ўсе заводы, фабрыкі і будаўнічыя арганізацыі знаходзіцца на гаспадарчым разліку і, значыць, існуюць поўную адказнасць за выкананне планаў. Між тым эканамічную адказнасць за работу прадпрыемства нясуць, па сутнасці справы, толькі рабочыя, якія атрымліваюць зарплату ў залежнасці ад выканання сваіх планаў. Дырэктар-жа і астатнія кіраўнікі ў гэтым выпадку паабязваюцца ўсёміх прамой і надбакам, асноўную-ж зарплату яны атрымліваюць па дам.

У сувязі з гэтым варта прыгадаць, што Ленін у сваім пісьме ад 1 лютага 1922 года «У Наркамфін» патрабаваў прыцягнуць да адказнасці кіраўнікоў прадпрыемстваў за невыкананне планаў аж да турмагнага звышпадатку і канфіскацыі маёмасці. У сучасных умовах, магчыма, такія крывыя меры не патрэбны, але адказнасць трэба павялічыць, хоць-бы на прыкладу гандлярскіх арганізацый, дзе пры невыкананні планаў зарплата кіруючым работнікам на некаторы працэнт змяншаецца.

Побач з пашырэннем адказнасці неабходна пашырыць так правы кіраўнікоў прадпрыемстваў, якія дапамагі-б больш эфектыўна амагачаць за ажыццяўлення ўсіх планаў і ў першую чаргу планаў нажалежнны.

Як-жа пастаўлена гэтая справа на нашых фабрыках і заводах? З такім пытаннем мы звярнуліся да некаторых кіраўнікоў прадпрыемстваў, і адказа атрымалі адзін. Яго можна перадаць словамі дырэктара мінскай фабрыкі імя Багановіча тав. Платонава: «Нашы правы? Яны толькі па паперы. Мы не маем ніякіх правоў, бо тое, што нам дазена ў «Палажэнні аб правах дырэктара», потым скасоўваецца ў той ці іншай меры рознымі інструкцыямі і ўказанымі. Вядома, не ва ўсім, але ў многім, і, галоўнае, у тым, што стымуюць ўмацаванне гаспадарчага разліку. Напрыклад, на працягу некалькіх год навуковыя работнікі Беларускага інстытута народнай гаспадаркі імя В. В. Куйбішова дапамагалі некаторым прадпрыемствам сталіцы

Чытач працягвае размову

Па-ленінску клапаціцца аб лесах

В. І. Ленін, стваральнік Савецкай дзяржавы, надаваў вялікую ўвагу лесам, як усенароднаму багаццю. У першыя ж гады савецкай улады, 5 красавіка 1918 года, В. І. Ленін падпісаў пастанову, у якой гаварылася, што вайна пакінула вялікія плошчы аголеных месцаў, якія неабходна неадкладна засадзіць і засеяць лесам, арганізаваць лесную гаспадарку і забяспечыць яе спецыялістамі.

На старонках «Літаратуры і мастацтва» амшчаны артыкулы, у якіх аўтары прафільна расказвалі пра становішча ў нашых лесах, асабліва ў жаласных, якіх налічваецца каля двух мільярд гектараў. Больш і трывога за лесах прымулі гаварыць пра нашага зялёнага друга, пра нашае нацыянальнае багацце.

Што-ж зрабіць, якія меры прыняць, каб спыніць марнапрацу, спыніць дзікае вынішчэнне лесоў у маладзінных рэках, упарадкаваць выдзенне гаспадаркі ў лесах?

Аказваецца, на гэтыя пытанні часткова да і аўтары артыкулаў, калі пісалі аб захаванні лесоў, замяне драўніны мясцовымі будаўнічымі матэрыяламі, пераважна жаласных лесаў у «жаманкі», пабудове пазельных і чарашніных заводаў ў кожным раёне, замяне дрэў торфам і г. д. Гэта правільныя прапановы. Яны будуць ажыццэваны, калі толькі ўсе мы па-ленінску паставімся да нашых лесоў.

Стан лесоў—сведчанне культуры народа,—так гаварыў В. І. Ленін, і мы абавязаны заўсёды памятаць пра гэта. Перажыты ў свядомасці людзей («Хто ў лесе не злодзей, той дома не гаспадар» і інш.) павінны азіццяць і нябыт.

Мне хочацца нагадаць і аб тым, што вельмі добра было б, каб кожны чалавек пры нараджэнні дзіцяці пасадзіў вясной або ўвосень хачь-бы адно—два дрэўцы і навуку дзіця дзяляць іх, тым самым прыгаворваючы любоў да прыроды.

Выкаваць заветы В. І. Леніна—задачы і вяселье лесам высечкі—знаш сваячынны абавязак перад народам.

Як спецыяліст лесной гаспадаркі, я хацеў-бы сказаць пра пераўтварэнні, якія намчаюцца ў сувязі з абмеркаваннем тэзісаў вядомага Н. С. Хрушчова «аб далейшым удасканаленні арганізацыі кіравання прамысловасцю і будаўніцтвам».

У артыкуле У. Мязьніча «У абарону зялёнага друга» правільна пастаўлена пытанне аб тым, што з саманарыхтоў-

чыкам у лесе патрэбна пакончыць. Нельга прыцьці далей той жа безгаспадарчывасці, якая існуе сёння ў лесе. «Саманарыхтоўчыкі» — перажыток мінулых год. Гэта, безумоўна, правільна.

Мой пункт погляду: у лесе павінен быць адзін гаспадар—леснічы і вышэйшай спецыяльнай адукацыяй, які мае стаж працы не толькі ў гаіне лесніцтва, а і па аспіраванні лесу. Трэба памятаць, ука-заны В. І. Леніна аб тым, што лесных спецыялістаў нельга замяняць іншымі без страт для лесу. Мы ж іншы раз гэтага не прытрымаемся, і вясеннямае, будучы леснічы, часта прыносяць шкоду па сваёй невоньпачынасці.

Спелых лесоў у рэспубліцы толькі пяць працэнтаў. Таму карыстанне лесам прылежна весті ў парадку догляду яго (санітарныя, прыжыццёвыя высечкі, пра-раджэнні), а гэта патрабуе спецыяльных ведаў. Восем чаму лесаводства і лесажа-спіравання павінны быць адным прапе-сам у лесе. Тады і арганізацыя будзе рэальнай, а не фіктыўнай, бо лесанарых-тоўчыкі за лес не адказваюць.

Апрача таго, у лесной гаспадарцы паві-нен быць уключены гаспадарчы раёнкі. Кожны кубаметр драўніны мусяць быць улічаны, а не прападаць дарма, гінуць у лесе.

Беларусь стала лесадэфіцытным раён-кам, таму нельга дапускаць страт драў-ніны ў лесе (за гэта павінен адказваць леснічы). Трэба памятаць, што на кожны дзесяць сантыметраў вышынні пня прыходзіцца адзін працэнт масы драўніны сеченага ствала, а між тым у лесе часта сустракаюцца пні ў 0,5 метра і вышэй. У лесе адыкоды складаюць: у хвойным—30 працэнтаў, а ў лісьцяным—да 50 пра-цэнтаў. Між тым цяпер амаль кожнае дрэва паўскажа можа быць скарыстана ў якасці сыравіны для хімічнай вытвор-часці. Апрача ствала, гінуць карэнні і галі. Мы трацім, такім чынам, 25—35 працэнтаў сыравіны.

Інтэнсіўнае павелічэнне лесных бага-ціў патрабуе не толькі пашырэння плош-чы, а і павелічэння прыроду і запаса на адзінцы плошчы. Каб павысіць узровень ін-тэнсіўнасці лесагаспадарчыва вытворчасці, трэба павялічыць колькасць машын і прылад, якіх вельмі мала ў лесгаспах.

Аб'яднанне алошчых і дэспрагасамі павя-лічыць іх тэхнічнае ўзбраенне, дазва-ліць мець пастаянныя кадры ў лесе

(«лесныя пасялішчы»), які будзе заняты круглы год на работах па лесавыважен-ні і лесаэксплуатацыі. Механізацыя ле-саводства і лесаэксплуатацыйных пра-цаў патрабуе ўважання новага, прагрэ-сіўнага ўчастковага метад гаспадаркі ў лесах БССР і адмаўлення ад супольна-дэсаечнага, з тэрмінамі ў тры—пяць год.

Тэзіс вядомага Н. С. Хрушчова «аб да-лейшым удасканаленні арганізацыі кі-равання прамысловасцю і будаўніцтвам» ажываюць новыя перспектывы ў раз-віцці лесной гаспадаркі Савецкай Бе-ларусі.

Вызваленныя кваліфікаваны кадры мо-гуць быць насланы на вытворчасць для ўважання больш прагрэсіўных мета-д гаспадаркі ў лесе. Рэальныя абавязкі леснічых, якому навазмілася толькі ахо-ваць лес, садзіць і сеяць, дзяляць, паві-ны наступіць месца абавязкам лесні-чага-арганізатара, які павінен ахопвае ўсе працы ў лесе—ад пасадкі да высе-чкі.

Мы гаварылі аб лесах дзяржаўнага знач-нення. Апрача іх, ёсць і жаласныя леса, якія павінны падпарадкавацца Мініст-рству сельскай гаспадаркі.

В. І. Ленін укаваў, што ўсе леса трэ-ба прывесці ў парадок, асіцаць і арга-нізаваць у іх гаспадарку. Між тым у нас асіцаць і ўпарадкаваць толькі лесах дзяржаўнага, а жаласныя леса—толькі часткова. Гаспадарка ў іх вядзецца дрэ-на, рэальных леснічых няма, жаласныя леснікі не маюць падрыхтоўкі і дрэнна выконваюць свае абавязкі; мясцовыя га-давальнікі амаль асутнічаюць, догляд лесоў не вядзецца, нагляд зусім слабы, самавольныя высечкі вельмі частыя.

Неабходна тэрмінова навесці парадок у лесах жаласных, мець пры міністэрстве ўпараўнальны жаласных лесаў, а на мес-цах—абласных і раённых леснічых для кіравання гаспадаркай у лесах і кант-ролю над імі. За жаласныя леса трэба аб-казваць таксама, як за жукуючы і бу-льбу. Леса неабходна ўключыць у жаласныя паліны, як і іншыя культуры. Нельга за-быць пра пасадку лесу на пясках, па-кінутыя зямлі і ў драх. Гэта павялічыць плошчу лесоў і ўмацуе сельскагаспадарчую вытворчасць.

В. ПЕРАХОД,
правадзельнік член
Акадэміі навук БССР.

ЖЫВЫ З ЖЫВЫМІ

У творы «Аб сабе» Валіяціна Таўлая ёсць такія словы: «Крывацяца вершы... Прачытаеш іх, адразу сардам ачуеш: воль яно, галоўнае ў творчасці гэтага сці-лага і адважнага чалавека, які быў заўсё-ды «гатоў гарцаць, загінуць за вясну май гайкіны». Пазія была для Валіяціна Таў-лая рэвалюцыйнай, партыйнай справай.

Вёрсты за вёрстамі сцелюцца гладка палым, дугамі, борам, і вырастае на снэжым хатка, — пахліная, аж сорам.

Ён пісаў, хоць ведаў, што «за радок» яго чыкае «адак». Такі быў прысуд сана-цыйнага суда. І ўсё-ж не мог ён маў-чыць: «я сам і паслэдзце магу, а вер-шам—часу шода». І кідаў у творы сур-дэаў:

Панове, скончыў я. Чарга — за прыгаворам
Пайду ў турму і веру—будзе год,
калі мяю прамому дагаворы
натхнёны барыкадам кулямёт!

Калі цяпер вяртаеш старонкі яго кнігі, чытаеш яго вершы, ачуеш, нібы твая рука на гарачым пуліце жыцця, якое адлюстравалася ў лірычнай спевой па-та. Рэвалюцыя і перамога над светам ка-пітала — вось ідэал яго. Палымая са-ва, зноўнае шумець у чырвані сцягоў і калыхаць пахліны. — вось яго першыя зборы ў барацьбе. Ён — летуценнік і ра-мантык, але такі, які бяскасна любіць зямлю і зямное жыццё. Дзі, тыдні, мес-цы, гады паэт аб кратамі. І ўсё-ж такі зноў і зноў чуюм яго чалавечыя шчырыя словы, і ў творы сэрца яму песьніца дара-гі ўспаміны:

...бачу я снэжкі і далі,—
іду, а дзюжына са мною,
і ночы, якія вясною
наскрозь салаўі прапаялі.

І доўга бярэзніку стаць,
і доўга цвіці неабуджым,—
пароль, сабры, не забудзьце,
ўзышоўшы на снэжку да шчасця.

І не гэта заснуць, нельга апачыць,
нельга супакоіцца — крывацяца вершы.
І паэт насуперак усяму, што прыслэ-
дае яго доля, «спіце вершам крата», заста-
юцца партам кожную хвіліну жыцця. У
яго шліфэ орок, светлым розум і моцны
дух. Ён не скарыжана на свой лёс. За-
маганне ёсць амаганне: магчыма, смерць
і, ужо зусім вразумела, апынуўшыся са
кратамі, «не хутка, дзюжына, зноў ве-
чарні блукаць мне з табой у жытцым», але

Мы, улюбўшыся насмерць
у шляхі, пракадзеныя ў заўтра,
навуцлі песьню разумець,
што ў амаганні і загінуць вярта.

Маявоўкі па-сёрбоўску раў
не збываць адразу верша з рук:
напісаў — замкні яго ў шэфляде,
як адлэжыцца, — судзі, здавай у друк.

Гэта не песьня ачаў і распачы. Не, яна
крылатая і бадзёрая.

Тое, што паэт гаворыць у творы «Аб
майх вершах» аб вершах, якія стваралі
ў турэмнай камеры,—гэта не скаржа.
Гэта тлумачальная запіска сумленнага
дзяця рэвалюцыі. І гэта — пазія. Са-
праўднае натхненне, дакладныя словы,
захапляючая шчырасць і суровая праўда!

Светлы і жыццесварыжальны талент,
як бескарэскава аддаваў ён сабе справе
будучыні. Непакінаў і шчыры чалавек,
які цяжкі шлях ён абраў і прайшоў яго
а чыстым сумленнем, без прыкрас і зья-
жліва!

«Многіх — і зусім не халіну...» — га-
варыў аб сваіх вершах паэт. Так, захава-
лася дагэда не ўсё з напісанага, часамі
напісанага толькі ў памяці, «не прыем,
не ў запіску нікіж». Але з тых твораў,
якія дайшлі да нас, якія мы чытаем,
амаль няма ніводнага, каб сказаць, што
гэта проста рыфмаваны радкі. Не, гэта
рады, які кулі ў абломе. Няма халасцяў,
Божа шаффа ўважана і дагледжана
вешчым салтанітым вокам; бо вершы —
аброр, вершы—дэмамі і таму—нічога
адшыва.

У бах і ў паходзе, на этанічных гас-
цінцах і ў турэмных камерах навуцься
Валіяціна Таўлая берачы слова, адчуў
яго вагу і каштоўнасць. Колькі думак
нававае «Песьня пра сухар», які хваіце
гэтага паэма, яго кожна адрэсці да ліку
вераў, якім усе абсабляюць у сабе іста-
цыяны робіць часу і народа. — а ў ёй
усяго толькі крыху больш за чатырыста
радкоў! А што за радкі! Малюнак сабелым
выразны, настрой перадаецца чытачам,
думка выкрывіталіваецца, дэталё да-
кладна. Чытаеш — бачыш усё, усё чуюш,
сказа да горла падастуняе:

Уважам, усе гэта пераважна агудныя
рысы пазія Валіяціна Таўлая. Яны
вызначаюць напрамак яго творчасці. Але,
нажал, амаль нічога не напісана ў нас
пра індывідуальны аметныя рысы, пра
мастацкія вяртасці пазія, створанай за-
ўсёды малым песьніром рэвалюцыі. А
юнаком ён заставаўся амаль ва ўсіх сваіх
вершах. Маладоць Валіяціна Таўлая
ачуеш, у прыватнасці, да той спільнай
адзінцы, якую сам ён да сваім вершам:

Гэта не песьня ачаў і распачы. Не, яна
крылатая і бадзёрая.

Такім вершам доўга жыць у памяці на-
роднай.

Важкія словы знаходзіць Валіяціна Таў-
лая, выразныя вобразы ствараў ён, сама-
стойным мастац і адукаваны чуюць паэ-
та-паэрадыкаў. Няма патрэбы даводзіць,
што ён быў своеасабытным і нудным
мастаком. Але забор нашым выдаўцам і
літаратуранавцам зрабіць вярта. Справа
ў тым, што сядзіны паэта (а ён быў
яшчэ тонкім перакладчыкам і разумным
цініцелем мастацтва) амаль не выву-
чаецца. Здавалася б, творчасць і дзей-
насць паэта-рэвалюцыянера дае высока-
родны ўзор патрыятызма і адданасці вы-
сокім ідэалам, і ўсё-ж наша моладзь мала
ведае аб ім. Чаму-б не выдаты маняграфію
пра Валіяціна Таўлая? Наўжо нельга
пахаладзіць перад адпаведным арга-
нізацыямі, каб яго імя было надалена,
скажам, бібліятэкам, школам, вуліцам?
Нельга даравалі кампазітарам іх абмя-
кавых адносін да вельмі музычных
вершаў паэта. Шкада, што слова Валіяціна
Таўлая рэдка гучыць па радыё, з астра-
ды. Рэвалюцыйная па сваёй накіравана-
сці, прасікуцкая ідэямі пралетарскага ін-
тэрнацыяналізма, ахвочная выдатнымі
мастацкімі якасцямі, заўсёды малая і па-
літычная пазія гэтага песьняра стаіць у
адным радзе з пазіяй Мусы Джаліла. Ён
жыў і змагаўся з тым самаахвочным за-
палам, з якім жыў і змагаўся Юліус Фу-
чы, ім па праву ганарыцца беларускі
народ. Салдат рэвалюцыйных бабў. Ён
апыкае нашы сэрцы святашчым агнём
любві да савецкай Радзімы і нявышчэ-
па да ён ворагаў. Ён з намі — жыць з жы-
вымі.

Барыс БУР'АН.

Патрэбен адзін гаспадар

Наўдана я прачытаў у газете «Літа-
ратура і мастацтва» выступленне У. М.
Мязьніча «У абарону зялёнага друга». Ар-
тыкул гэты мне здаўся цікавым і праў-
дывым, і я паказаў яго сваім супрацоў-
нікам па лесгасу. Усе мае таварышы сшлі-
ліся на тым, што своечасова пачата гэта
патрэбная і сур'ёзная размова ў абарону
зялёнага друга.

У нашым Вялікім раёне таксама
базілісна высякаецца лес. Праўда, ва-
дучы і пасадзі, але карыснай драўніны
становіцца ўсё менш і менш. Планам ле-
саўпарадкавання на 1949—1959 гады
прадугадана штогадова высечка ў
колькасці 48 тысяч кубаметраў драўніны.
Мы-ж у раёне высекаем толькі дэталё аж
85 тысяч кубаметраў драўніны, а былі
гады, калі высякалі нават звыш ста ты-
сяч кубаметраў. Гэтым-жа планам пра-
дугадана высечка на плошчы не больш
250 гектараў у год, а фактычна выся-
каецца ў два-тры разы больш.

Вялікую шкоду лесам прыносяць не-
раўзна арганізаваныя пасадка. У пагоні
за планами хмістасць з году ў год атры-
мае да пакошкі ад лесгаса плошчы са-
раднеўзроставаых насаджэнняў і нават
маладзюку, што супярэчыць усекаму
цвярзаму сэнсу. Так, напрыклад, ва-
дучы пасадка ў кварталах 62—69 Вя-
лікіпінскага лесніцтва, дзе ўзрост лесу не
перавышае 60 год.

Мне, чалавеку, які звязуў усё сваё
жыццё з лесам, нельга без болю ў сэрцы
бачыць глумленне над прыродай, якое ча-
сам наглядзецца ў нашым і суседніх раён-
ах. Высекаюцца леса ўдоўж рэк, вако-
азэр, раённых цэнтраў і населеных пун-
ктаў. Рэкі з-за гэтага паступова мясцую-
ць у мяне на вачах прыкметна памалелі
Друць, Вабіч, Клева, Ослік. На тэрыторыі
нашага раёна размешчаны малаўзнічыя
азёры і сяроч іх — Барманаскае, Стога-
родскае сасны ўзвышшасі на яго пакаці-
стых берагах. Прыгожае зялёнае акайма-
ванне! Перадвіль калгасы раёна меліся
пабудавані ў гэтых цудоўных месцах
маладзгасны год адначаску. Але наўдана
дэспрагас высекае гэтыя каштоўныя дрэвы.
Якая была патрэба рабіць гэта? Так зра-
білі і з маладым лесам на правым беразе ракі
Друць ля гарадскога пасёлка. Яго высеклі,
не налічыўшыся з тым, што гэты гай—
любімае месца адпачынку гараджан і дзят-
кінаў.

Шаша Мінск—Магілёў персякае наш
раён. І на працягу болей 50 кіламетраў ў
нашым раёне, які лічыцца жаласным, вы не
знойдзеце ўдоўж шашы ніводнага ўча-
стка снэлага лесу. Усёды можна бачыць
толькі нізкарослы хмызняк або падлесак.
Апошні ўчастак лесу ў 68-м квартале Вя-
лікіпінскага лесніцтва (на раце Ослік) наў-
дана высячаны самім лесгасам на ру-
днічную стойку.

Валікая безгаспадарчасць паглытаецца
і ў вадзены лесной гаспадаркі ў калгасах
раёна.

Прыкладу некалькі характэрных пры-
кладаў. За апошнія два гады ў калгасе
«Пролетарская перамога» бесістасна
высечана 70 гектараў лесу. Драўніна
шла ў асноўным на продаж за межы
раёна. Без усякай сістэмы, самаўпраўна
выссякаюць лес у калгасах «Комуністыч-
ны шлях» і «XX асаў КПСС» Бругля-
нскага раёна, дзе высячаны плошчы звыш
ста гектараў у кожным калгасе.

Наш народ абмяркоўвае цяпер тэзіс
вядомага Н. С. Хрушчова. І хацеў-бы вы-
казаць у сувязі з гэтым такую думку: ці
не прайшоў час аб'яднаць усе лесныя
арганізацыі ў адну? Я маю на ўвазе аб-
яднанне лесгаса, які вядзе насаджэнні,
догляд і ахову лесных багаціў і частко-
ва дэсанарыхтоўкі, дэспрагаска, які
займаецца толькі нарыхтоўкай лесу, і
хімістаска, які вядзе збор дэсаічычнай
сыравіны. Такое аб'яднанне даць магчы-
масць, па-першае, лепш скарыстаць во-
палітых высокакваліфікаваных спецыялі-
стаў непасрэдна на практычнай рабоце, а
не на канцляраўскай, па-другое, дазволіць
больш поўна і разлічываа скарыстаць
нашы лесныя багаці.

Н. ПЛІНДАУ,
інспектар дзяржаўнай лесной аховы
Вялікіпінскага раёна.

Наватарства і традыцыі

Тэатр імя ЛКСМБ (Брест) у неадзім
мінулым быў вядомы змястоўным сучас-
ным рэпертуарам, чутым разуменнем яго
жанравых асаблівасцей, прагматычным пошу-
кам спецыяльнай праўды. Нажал, гэту пры-
чыню пазіцыю калектыву, з прычыны
наўдана мастацкага кіравання, у сезоне
1954—1956 гадоў у пэўнай меры страціў.
У спецыяльна тэатра тако перамаў замест
багаці думак і творчага натхнення часам
наглядзілася абмякчванасць, невысокі гу-
сты рысы рамесніцтва. Гэта асабліва выві-
лася ў час летніх гастроль у Мінску.

Тэатр цяпер зноў шукае шлях да сэр-
ца гледача. Некаторыя спектаклі гэтага
сезона хоць і не зусім яшчэ бездаровныя,
але сведчаць аб павышэнні патрабавальна-
сці калектыву да сабе. Аднак у асобных
выпадках архайчныя традыцыі ўсё-ж за-
мінаюць тэатру качэцтва ўмацаванна на
пазіцыі рэалістычнага наватарства.

На сцэне — маладая героі

Ёсць розныя шляхі ўдзялення спецыя-
нага твора на гледача. Іншы спектакль
з першых-жа сцен пераконае логіка раз-
віцця сюжэта, дапытлівая філасофская
думка, акрыўчым дагудуць невядомы
дагладу. А сустракаюцца і такія творы,
якія адразу палюць сэрца сямія і
чыста пазіцыі паучыцца, юнацкай шчы-
расцю, называючай пеліны. У такіх
спектаклях ідэя пэсы ўспрымаецца спа-
чатку амацываюцца, а потым ужо ўсе-
дакладзецца і на багатым зместам.

Нешта падобнае здарылася са спекта-
клем «Фабрычная дзюжына» А. Валодзі-
на ў тэатры імя ЛКСМБ (ражысура І. Ману-
хінай, мастацкае афармленне М. Смарокі-
на).

Пэса, як вядома, выклікала гарачыя
спрачкі, розныя вохуці. Тэатр запікаў-
ся ў гэтым творы жыццёдзейнымі мала-
дымі героімі, высокай амацывальнасцю
пэсы і на пачынаюцца, становімым ідэ-
алам пэсы, які сьвярдзюцца праз творы

драматычны канфлікт. Праўда, канфлікт
тут пачынаецца амаль з аскітатчынай
сюжэтнай калізі — выкладчыкай сурэцыі ў
клубе на танцах гарэзлівай фабрычнай
дзюжыны, маладой работніцы Жонкі
Шульжонка са стэлятам Сонным.

Аднак гэты недаровны выпадак ады-
граў дзюжыну ролю ў драматычных су-
тыкненнях пэсы. У выніку супраць
Жонкі быў аменшаны артыкул у «Комса-
моўскай праўдзе». На сцэне і аскітных раз-
гарнулася пачатак Бібічынам «праработна-
ная» кампанія супраць Шульжонка. Фа-
брычны майстар Анна Патроўна таксама
зьянаважліва паставілася да маладой работ-
ніцы.

Гэты канфлікт асветлены аўтарам пры-
чынова правільна.

Прапагандуемы камуністычны мараль
і чужасць да людзей, гэты твор востра
накіраваны супраць бюракратызма і абмя-
кавых адносін да выхавання моладзі. У
пэсе калектыву не нівеліраванне, не з'я-
дзецца механічным спалучэннем падобных
адзін на аднаго юнакоў і дзюжыца, а скла-
дае саюз багатых і рознастайных творчых
індыўідуальнасцей.

Розныя па натуре героі пэсы — гарэ-
злівая, няўзрэмлівая Жонка, летуценная
Ірына, строгая і стрыманая Лёла, сардэч-
ная вяснятка Ніна, але ўсе яны скла-
даюць прапанавы і жыццёлюбывы маладзё-
вы калектыву. І вельмі наўтульна адчу-
ваюць сябе сярэд іх адыкуваным, напры-
чым Наўдана, закарэнены дагматык і фар-
маліст Бібічы. Праўда, гэты калектыву не
адразу стаў галоўнай рухавіцай сілай ў
вырашэнні драматычнага канфлікту, ак-
тыўны амагар супраць «праработна-
ная» стылю Бібічыва ў адносінах да сва-
вольнай, але сумленнай і шчырай Жонкі.
Аднак у працэсе разгортвання падзей роля
калектыву паступова павялічваецца і
становіцца асноўнай у сьвярдзжэнні ідэі
пэсы.

І. Манухіна аддала значную ўвагу індыві-

дуізацыі вобразаў (і гэта становіцца
рыса дэ рэжысуры), але менш папалаці-
лася аб глыбокім выяўленні характэрна-
та для юнацкага калектыву — агуднай тры-
вогі за лёс таварыша, імкнення дапамачы
яму ў бядзе. Таму такая істотная рыса
пэсы прагучала менш пераканальна.

Спектакль, таксама як і пэса, не дае вы-
чарпальнага адказа на ўсе пастаўленыя
пытанні, не вырашае да канца лёс усіх
перанаўдана. Ён больш вабціць агудным
апазітыўным настроем, чым дакладнай
логікай развіцця вобразаў і выразнай ды-
намікай разгортвання падзей. Але зато
глядзюць мае магчымасць ва ўваўленні ма-
ладзёца партрэта некаторых героюў і вы-
казаць свае меркаванні пра іх далейшы
лёс. У гэтым своеасабынасць твора.

Найбольш глыбока і нівава вырашаны
вобраз галоўнай героіні Шульжонка ў
выкананні таленавітай маладой артысткі
— выхаванні Беларускага тэатральна-ма-
стацкага інстытута Галіны Маркінай.

Шульжонка Маркінай вабціць перш-
наперш адсутнасцю шаблону ў вырашанні
вобраза, адсутнасцю імкнення амацывіць
своеасабыную форму пратэсту дзюжыны
супраць абмякчавых выхавальнікаў Фа-
брычнай моладзі. Артыстка і рэжысёр ад-
мысловам тлумачэннем ролі палемізуюць
з дагматыкамі, абараняючы права кожнага
свецкага маладога чалавека іці сваім
шляхам у жыцці, абы ён веў яго да агуд-
най мэты — камунізма. Г. Маркіна ў
вобразе сьвярдзючае думку аб тым, што
кожны юнак і дзюжыца — творца індыві-
дуальнасці, і нельга абмяжоўваць бюра-
кратычнымі нормама іх асабівасці сьвяд-
чэнні, сімпатый і антыпатый. Падкрэслены
«крытычны напрамак» розуму прамэра
ражыка, нястрыманай і «анархійнай»
Жонкі ў выпадках, дзе, здавалася б,
больш патрэбна дыспліціна і стрыманка.
Аднак гэта адпавядае логіцы развіцця су-
працьвядуча вобраза.

Артыстка ніколі не традыцы асноўнага

«сэрца» ролі. Вельмі добрай і светлай
душа ў гэтай фабрычнай дзюжыні, якая ні-
колі не прымырда з хаўсай і абмяка-
васцю. Запамінаюцца выключная шчы-
расць і бездаровная праўда ў адносінах
Жонкі з людзьмі, але павода да сумненых
свабрав і асуджэнне шукальнікаў лёгкага
жыцця нахкітал Наўдана. Дзюжына
жыць з Бібічыва, смежа выказвае па-
чунці ўсёго камсамоўскага калектыву да
наўданага сакратара камітэта.

Артстка даволі трайна перадае эмацы-
яны дзюжыны ад сурова рацыяналізма ў
адносінах таварышаў да чужага і сардэч-
нага іх разумення. Хаўсай-б толькі
большай пеліны і шчырасці ў сцен Лёла
з Бібічывым і ў тых адносінах, дзе раскры-
ваецца яе асабівасць адушэная драма.

Бібічыў Ужусова—чалавек увогуле
сумленны, але бездаровны дагматык, па-
зубаўлены жывой думкі, шчырага паучыцца.
Ён не разумее запатрабаванні камсамоў-
цаў, якім кіруе. Замест таго каб знайсці
наіболей метадажны спосаб выхавання
свавольнай, але шчырай і працавітай
Жонкі, Бібічыў імкнецца спыніць супра-
дзюжэнне дзюжыны яго нуднай мараль-
шляхам пагары і запалахаванна. Сваім і-
кненнем дагладзіць ічаль-
ству ён выклікае ірацы-
яныя ролікі ў дзюжыца.

Артыст сцэны да-
дзіць, што трагікамедыя
яго героа — у шчырым
неразуменні неадпаведна-
сці наўтніцка-дыдактыч-
нага метад выхавання

СТРАЧАННАЯ СЛАВА

У кожнага мастацкага калектыву, музычнага ці драматычнага, харовай каледы або арэстры, — нейкі свае выкалячныя традыцыі, свая творчая біяграфія. Так, неваж на ўспоміны дзікавую гісторыю ўзнікнення Маладзечанскага абласнога ансамбля песні і тапа.

Дата яго нараджэння — 1943 год, калі на ўсёй Беларусі народ узяўся на вываленую барацьбу супраць гітлераўскіх захопнікаў. Восем гадоў даўна ў тым часе на тэрыторыі былой Віленскай вобласці, на піншчатым падпольнага абкома партыі і партызанскага штаба быў створаны агітацыйны атрад імя Горкага — прататып будучага ансамбля. Самадзейныя артысты-партызаны трапілі са стварэння частускай, палымным мастацкім словам, баявым мужнымі песнямі натхнілі соцветскіх людзей на барацьбу.

Потым агітарад быў пераарганізаваны ў абласны ансамбль песні і тапа, і з таго часу пачаўся самастойны творчы шлях новага піншчата калектыву рэспублікі. Прада, сапраўднае выкалячанае культуры і майстэрства прыйшлі ў ансамбль значна пазней, калі на чале яго стаў вопытны таленавіты хорайстар і дырыжор А. Вілібін. Імяна дзякуючы стараннасці і ўменню новага кіраўніка Маладзечанскі ансамбль заваяваў права ўдзельнічаць у дэкадах беларускага мастацтва і літаратуры ў Маскве ў 1955 годзе.

Здавалася-б, падрыхтоўка да дэкадаў і даволі паспяховая выстушылася на ёй піншчы былі яшчэ больш агульнае работніцкае ансамблі ў адным дружным калектыву, які паўнак пабудзе запікаўляе ў заважанні і дасціпным развіццё сваіх добрых традыцый. Аднак у ансамблі раптам пачаўся разлад. Многія артысты чамусьці не падавалі з завальствам і пачалі заявы аб звальненні з работ. Калі гэтыя людзі кіравалі толькі асабістымі, карысцільнымі мэтамі, забываючы пра высокі грамадскі абавязак соцветскага артыста, то такіх ішчавалі не варты. Аднак наўрад ці можна заічыць да гэтай катэгорыі былога опернага спевака Д. Салохіна і тэнара В. Каваленку (абодва жывуць у Маладзечна), артыста Г. Арлова і іншых, якія таксама паступілі ансамбль з-за канфлікту з мастацкім кіраўніком.

Адным словам, у калектыве атрымалася неперародна вялікая дзякуючы кадраў. За апошнія тры-чатыры гады больш ста чалавек змяніліся ў складзе калектыву. Не паспявалі як след пазнавацца з новым артыстам, прывяршыць яго творчыя здольнасці, які ён ужо завальваў.

У ансамбль рэдка прыходзілі кваліфікаваныя спевакі, танцоры і нават баяністы, якія мелі спецыяльную адукацыю. Не гаворачы ўжо аб тым, што навуцальныя ўстановы рэспублікі вельмі мала рыхтуюць музычных кадраў, яшчэ не кожны выпускнік музычнага вучылішча або кансерваторыі заўсёды ахвотна згаджаецца ехаць на перыферыю. Так, у мінулым годзе міністэрства накіравала на работу ў Маладзечанскі ансамбль двух выхаванцаў Гомельскага вучылішча — баяністаў Кірыленку і Шпадарука. Аднак неўзабаве адзін з іх выбыў, а другі, і для не прапрацаваўшы ў ансамблі, нейкім чынам умянуўся паступіць у Маладзечанскую музычную школу. І застаўся ансамбль, як кажуць, «на бабах», без музыкантаў, а іх на штату трэба мець тры.

Восем гадоў безвыгоднае, крытычнае становішча часта вымушала А. Вілібіна браць на работу музычна непадрыхтаваных людзей, сярод якіх нарэдка трапляліся шувальнікі «сабігнага зароботку», а не сапраўдныя аматары мастацтва.

Будучы аднойчы ў камандзіроўцы ў Віцебску, Вілібін знамяніўся з баяністам Дома народнай творчасці Е. Вахмяніным. Той стаў прасіцца прыняць яго ў ансамбль. «Я, кажа, даўно ўжо мару прапрацаваць з такім кіраўніком, як вы, Аляксандр Іванавіч». А. Вілібін сапраўды вельмі патрабен быў асабістай — набыліся гэтыя, а іграць не было каму. І, наглядзячы на тое, што Вахмянін не меў музычнай адукацыі, хорайстар заабраў яго з сабой у Маладзечна.

Потым Вілібіну давялося горка рас-

казаць у сваім выбары. Новы баяніст аказаўся хадуручыкам: ён стаў збіваць з панталыку і перавушаць на свой манер некаторых харыстаў, у прыватнасці, А. Брынава, які прыйшоў у самадзейнасці. На гэтай глебе паміж артыстамі і А. Вілібіным адбыліся неадны, і Вахмяніна хутка зноўдзілі.

Безумоўна, усе гэтыя непазладкі з падборам выкалячцаў, дробныя звадкі, сваркі хвалявалі калектыву. Вілібін, магчыма, іны раз быў і залішне строгі, рэакі і прасталінейны ў абыходжанні з артыстамі, асабліва ў час ролетыві. А гэта, у сваю чаргу, яшчэ больш настроіла частку творчых работнікаў супраць мастацкага кіраўніка, хоць ён несумненна адоўны чалавек.

І-м там не было, але калі ў пачатку гэтага года ва ўсёх тэатрах і культурных арганізацыях рэспублікі стала праводзіцца тарыфікацыя творчых работнікаў, многія артысты ансамбля былі названы з рашэннем свайго кіраўніцтва. У сувязі з такім ішчавалі спецыяльную тарыфікацыйную камісію ў Мінска. І тут адбылося самае нечаканае: члены камісіі прасудзілі харавы і з 25 чалавек пакінулі толькі палову творчага складу, астатніх людзей прызналі непрыдатнымі для работы. Такі-ж лёс не абмінуў нават выхаванку Магілёўскага музычнага вучылішча Ж. Агафону, што дае права меркаваць аб дрэннай падрыхтоўцы вакальных кадраў ў рэспубліцы.

Такога вялікага ахвату харавы і Маладзечанскага ансамбля не было-б, калі-б яго мастацкае кіраўніцтва ўсе гэтыя гады па-сапраўднаму кіравалася аб выхаванні малых спевакоў, праводзіла з імі рэгулярныя заняткі па музычнай грамаде і саафектыве, улічваючы, што асноўны выкалячцаў склад — былыя ўдзельнікі самадзейнасці. У калектыве-ж усё ішло самадэкам, адуццічала моцна дзецішліна і, апрача таго, мастовыя арганізацыі — абыхаванком і ўпраўленне культуры — прыкладлі поўную абываваць да абсу ансамбля.

Усе ролетыві ансамбля праводзіцца ў невялікім нізкім памяшканні, дзе няма зусім ніякай акустыкі. Мала хто з артыстаў мае кватэры, хоць ішчавалі лініні мінулага года абываанком вынес рашэнне аб выдзяленні ў новапобудаваных дамах горкумунгаса чатырох кватэр, з іх — дзве пад інтэрнат.

У абыхаванкоме працуюць людзі, як напрыклад, Герой Соцветскага Саюза Ф. Маркаў, на вачах якога рос і мужнеў былі партызанскі ансамбль. Восемі каму ўаўдзя за аказанне дапамогі адзінаму ў вобласці творчаму калектыву, каб ён

Мастакі і скульптары Мінска дзейна рыхтуюцца да юбілейнай выставкі, прысвечанай 40-годдзю Вялікага Кастрычніка. Мастак Н. М. Воранаў піша карціну аб рэволюцыйных падаехах у Мінску ў 1917 годзе. На задку: Н. М. Воранаў за работай над карцінай «Мінск. 1917 год». Фото М. Міньковіч.

зноў набыў ранейшую славу. Нажаль, і ў абыхаванком, і ў Галоўным упраўленні па справах мастацтва да ансамбля адносіцца нечак безважна і абывакава. Мала таго, з вуснаў наместніка старшынні абываанкома т. Пракоф'евай можна чуць такіх размоваў:

— На мне хай зусім перавуццё гэты калектыву ў другую вобласць — усёроўна ён ніякіх матэрыяльных прыбыткаў не прыносіць...

І вось цалер Маладзечанскі ансамбль, паабудзены асноўнай часткі харыстаў, ператвораны ў вэстрадную брыгаду і гастрольна ў межах свайго вобласці. Гэта той калектыву, які ішчавалі наладзіць прапагандаваў у народзе творчы класікаў і складанія «а-капельныя творы соцветскіх кампазітараў. Нам давялося прысутнічаць на адным з канцэртаў у рабінным цэнтры Свір, і мы былі проста расчараваны бедным харавым рэпертуарам, насхеп складзеным з прасіенных песенкаў. Ды і што значнага мог прыналежаць ансамбль з 10—12 спевакоў?

Камісія можа і правільна паступіла, дыскваліфікаваўшы многіх спевакоў са слабымі галасавымі данымі. Але чаму тама лёгкі і бескалопна аднеслася да будучыні свайго ансамбля мастацкае кіраўніцтва? Відаць, кіраўнікі ансамбля думалі, што цынер да іх паідуць вакалісты з добра пастаўленымі галасамі і з імі не трэба будзе працаваць, як раней. Наўрад ці варты абнадзеваць сабе такіх думкамі. Тым больш, што неваж мюга развіваць на музычнае вучылішча. Траба прыняць за прафесійнага спявацыя таленавітых людзей з самадзейнасці, зобов'язана выхоўваць народныя таленты.

Цынер, пасля другога Усеаўсознага з'езду кампазітараў, калі асабіва востра паўстаў да пытанне аб ішчавалі больш глыбокім азнамяненні шырокіх мас прафесійных з музычнай культуры і аб стварэнні харавых таварыстваў у кожнай рэспубліцы і нават вобласці. Маладзечанскі ансамбль песні і тапа заслугоўвае самай уважлівай увагі і падтрымкі з боку Упраўлення па справах мастацтва Міністэрства культуры БССР. Неваж дапусціць, каб гэты мастацкі калектыву канчаткова распаўся. А гэта можа здарыцца, калі не прыняць тэрміновыя меры: папоўніць ансамбль новымі здольнымі вакалістамі, пашырыць харавую групу да 28—30 чалавек.

Трэба аднавіць былую славу Маладзечанскага ансамбля і разам з тым паідуць аб арганізацыі новых прафесійных хораў ў кожным абласным цэнтры рэспублікі. Гэтага патрабуе само жыццё.

Г. ЗАГАРОДНІ.

ПІСЬМЫ У РЕДАКЦЫЮ

Непісьменныя рэкламы

Той, хто ў апошнія дні наведваў кіно-тэатр «Першы», зярнуў, вядома, увагу на шматлікія граматычныя памылкі на рэкламных шытках. У вочы кідаецца страшыня непісьменнасць амаль у кожным слове.

Вось прыклады. У рэкламе да кінофільма «Шлях да дыбе» чытаем: «Швейцкі музыкантны фільм». Кожнаму школьніку вядома, што трэба пісаць не «швейцкі», а «шведскі», не «музыкальны», а «музычны».

Яшчэ больш такіх «перлаў» у другой рэкламе — на фільм «Незвычайная кар'ера». Пералічым іх: «кіноамажыя», «аўтар сцэнарыя — А. Старжскі», «рэжысёр — Ян Рыбоўскі», «дзедзі да 16-ці год непаўскаўска».

Чамусьці пішучы: «пастановаў Е.в. Брончугіна» («Калі паюць саауля»).
Нажалі, прыклады такіх абываанком адносін да беларускай мовы можна сустраць і на многіх іншых рэкламных шытках гэтага кінотэатра.

Будзем спадзявацца, што ў далейшым работнікі кінотэатра «Першы» не будуць рэкламаваць сваю непісьменнасць.

Г. КАРАЛЕЎ.

Клуб заняты збожжам

У сельсаветах імя Сталіна Лябковіцкага сельсавета Крмычэўскага раёна будынак клуба па загаду старшынні калгаса тав. Новаівака ператвораны ў склад.

Каласнікі, асабліва моладзь, слухна скардзіцца, што кіно паказваюць у прыватным доме, дзе няма нават лавак, і ўвесь сенс даводзіцца ставіць або сядзець на падлозе.

Калі аб гэтым давялося размаўляць з тав. Новаівакам, ён завіў: «Клуб наш, і мы як хочам, так яго і скардзіваем».

Незразумела, каго мае на ўвазе тав. Новаівака — сабе аднаго, ці каласніцкаў? Калі каласніцкаў, дык яны ўсе за тое, каб клуб быў клубам, а не складам.

Г. КОХАНАЎ,

інспектар Крмычэўскага раёйнага аддзела культуры.

Без увагі да чытача

Пры Калінінскім клубе чыгуначнікаў ёсць бібліятэка, у якой мюга як мастацкай, так і тэхнічнай літаратуры. Аднак за ўвесь час ішчавалі бібліятэка ніколі не праводзіла канферэнцыі чытачоў, на якіх-б абмяркоўваліся новыя творы. Бібліятэчныя работнікі не імкнуча павялічыць колькасць сваіх чытачоў.

Днямі я зайшоў у бібліятэку з намерам узяць адну з кніг Якуба Коласа. Бібліятэкарка, даведаўшыся, што я не чыгуначнік, адмовілася выдць патрэбную літаратуру. Яна нават не дазволіла паглядзець у бібліятэцы апошнія назвы газет.

В. ЗЫБЛЕЎ.

На кніжнай паліцы

У Дзяржаўным выдавецтве БССР выйшлі з друку і паступілі ў продаж наступныя кнігі:

Аркадз Куляшоў. Збор твораў у двух тамах. Том I. Вершы, баллады. «Грозная пушка». Тыраж 8 тыс. экз., стар. 400. Цана 9 руб. 30 кап.

Раман Сабалеўна. «Жмята зярнят». Апаўданы і нарысы. Тыраж 5 тыс. экз., стар. 244. Цана 4 руб. 15 кап.

Эдуард Валасевіч. «Залатая рыбка». Байкі. Малюны В. Ціхановіча. Тыраж 4 тыс. экз., стар. 116. Цана 2 руб. 45 кап.

Самсон Шаляк. «Паварыні Валя». Аповесць. Пераклад П. Кавалёва. Малюны Г. Палыўскага. Тыраж 10 тыс. экз., стар. 192. Цана 4 руб.

Антон Вяльціч. «Хлеб і нахлебнікі». Апаўданы ў вершах. Фельетоны. Пазмы. Тыраж 4 тыс. экз., стар. 148. Цана 3 руб. 55 кап.

А. Бутакіў. «Мастацтва жыццёвай грады». Тэатр імя Янкі Купалы ў 20—30-х гадах. На рускай мове. Тыраж 3 тыс. экз., стар. 268. Цана 7 руб. 55 кап.

«Што за месці, што за ясны». Беларуска народная песня. Для высокага галасу з фартэп'яно. Апрацоўка С. Палонскага. Тыраж 3 тыс. экз., стар. 4. Цана 35 кап.

«А ў полі вярба». Беларуска народная песня. Для галасу з фартэп'яно. Апрацоўка В. Яфімава. Тыраж 3 тыс. экз., стар. 4. Цана 35 кап.

Некты час запаланіць сэрца даверлівай Ларысы з рэалісмаю, трагедыйным вобразам. У спектаклі знікла і трагедыйнае тема Рабіноўна. У драме гэта герой, да вонкавым грубым казімам, жартам і п'яным труклівам якога адуцтвацца шырае і сумленнае сэрца. У яго ёсць і светлыя парыванні (спачуванне да Ларысы), і споеасабаны пратэст супраць антымаральных паводзін гандлярвоў чалавечым ішчавалі. Гэтае сацыяльнае «зерне» вобразу дакладна не раскрыта Г. Волкавым. Ён абмежаваўся трыма вонкавым партрэтам Рабіноўна, які «паіпаў» багатым паюў, але не надалі глыбокай псіхалагічнай матывіроўкі яго паводзін.

Змяняе трагедыйнасць спектакля і не зусім дакладнае ўвасабленне некаторых іншых персанажаў.

Так, з прасталінейнай тэндэнцыянасцю, не ўласцівай драматургі Остроўскага, адной чорнай фарбай малое вопытнага артыстка А. Качатова сваю Харыту Агудалаву. Але да такой маці, якая адкрыта і цынічна гандлюе дачкой, шырае і сумленна Ларыса не адуцвала-б ніякай прыхільнасці. У дадзеным выпадку прамеранне сацыяльнае перавалічэнне не аказае сацыяльных матываў у вобразе, а спрашчае яго.

І наадварот, празмерна-карэктны і мяккі малюнак ролі багатага дзяўка Кнурана (артыст Н. Жылінін) прыглушае яго страшыню мараль гандляра чалавечым душам. Гэты Кнурав хутчэй нейкі мейсандр, прыстойны старыняк, які ішчавалі бедную Ларысу, чым разбэшчаны юрвічак, які для авалодання прыгожай маладой жанчынай готуе зрабці самае агітнае заахвешчана.

Некаторыя рэжысёрскія ўдаты (сцены Ларысы з Паратавым), цяпавы вобраз ўносіць у спектакль толькі асобныя становічы рысы.

Больш апаўданы жанру «Беспасажніцкі» вобраз Паратова ў выданні артыста С. Яўдэчанкі. Гэта прыгожы і вальны чалавек з шырокімі патрабаваннямі да жыцця, а не толькі пац «з вялікімі вусамі і малымі здольнасцямі». Адуцтвацца, што ў яго багатага натуры. Такі Паратаў па ўсім сваім вонкавым бласку сапраўды можа на

ДБАЦЬ ПРА НАРОДНАСЦЬ МОВЫ

Ул. ЮРЭВІЧ

Пазнаць рэалісмаю, адлюстравач жыццё і дзейнасць грамадскага чалавека — такая задача стаіць перад рэалістычнай літаратурай. Гэтую задачу яна выконвае, карыстаючыся поўнымі законамі мастацкага мыслення, якія, як паказвае традыцыя літаратуры, сапраўды-ж, мюгомі выпрацаваныя і мюгомі формамі карыстаюцца і пісьменнікі нашчага часу, хоць адлюстравач яны новую соцветскую рэалісмаю. Такая ўстойлівае форм у творчасці мастака слова тлумачыцца перш за ўсё ўстойлівае мовы, яе асноўных законаў і норм, бо слова, як гаварыў Горкі, — першамае літаратуры.

Беларуская мова існуе не адно стагоддзе. І ў сучаснай літаратурнай мове мы сустраем шмат элементаў, якія былі ўласцівы мове XIX, XVIII і ранейшых стагоддзяў. Пісьменнік не мае права не уважач на тэты традыцыі, якія складаліся стагоддзямі. Ігнаравач традыцыі — азначаць адрыўнае ад народа. Калі, напрыклад, пасуаюцца некаторыя «рэформатары» і адмовіцца ад фанетычнага прыпытку, на якім будучае правае сучаснай беларускай мовы, — гэта будзе азначаць адыход ад традыцыі, што ляжыць у аснове агульнанароднай мовы і складае яе аметную асабіласць.

Чытаючы пазначныя творы Я. Букалы і Я. Коласа, мы адуцаем свабоду і натуральнасць іх вершаванай мовы. А гэтая свабода і натуральнасць ідзе ад тонкага адуцвання імі народнай мовы, ад чулага стаўлення іх да моўных традыцый свайго народа. Багачем беларускай гутарковай мовы поўны кожны драматычны ці празаічны твор, ды нават і публіцыстыка гэтых двух вялікіх народных мастакоў. Вядома, і ў каго з беларускіх пісьменнікаў мінулага і сучаснага мы не сустраем такога багатага сінонімаў, такой разнастайнасці фальклорных формаў, які ў творчасці Я. Коласа. І ўсё гэта таму, што ён у сваёй пісьменніцкай працы кіраваўся агульным правам, якое завяшчаву маладзённым сяром сваім і вучням: «...перад уважэннем кожнага новага слова трэба добра абшарыць кішні свае памяці, перагледзець слоўнікваша і фальклорныя крыніцы, прыслухацца да жывой гаворкі — а можа і зноўдзецца кіраваць тое, што неабходна, што ўжо ўжывалася і чамусьці забыта. Ці ўжываецца і невядома нам». І сапраўды, хто з пісьменнікаў пільнеўца гэтага заагата права, за які-б жанр ён ні браўся, валадае скарэтам прываблчыва чытача з першых радкоў свайго твора.

Возьмем, напрыклад, ідаўняе апавяданне Я. Брылі «Срэчны хлеб». Яно пачынаецца вельмі неапаўдана: «Нехта, кажуць, спытаўся ў такога, як ён, свінапака, а коўкі ішчавалі ў твай карале?» І ў гэтай неапаўдана, гэтай сапраўды народнай лексіцы, які ў арыгінальнай будове фразы, чытач адразу пазнае брыльцёвую манеру апавядання — аёгкую і вавымушану». Гэтая манера у Я. Брылі з кожным новым творам становіцца ўсё больш самабытнай, і вытокі яе трэба шукаць перш за ўсё ў глыбокай шчыкасці аўтара да ўсяго, што складае жыццё народа, а найперш — да яго мовы.

Чытаючы новы раман Т. Хадкевіча, у якім узяты выразныя сцібы народнага жыцця, перш за ўсё пасцярэжаемца абмежаванасцю моўных сродкаў. У апублікаванай частцы рамана ёсць эпізоды, напісаныя сталай рукой мастака. Ствароўчы вобраз старшынні калгаса Бабейкі, пісьменнік выяваў сапраўднае майстэрства тыпізацыі, тонкае абыходжанне з моўнымі сродкамі, якімі намаляваў яркі тып. Але-ж такога майстэрства не стае пісьменніку пры стварэнні іншых вобразаў. Апальныя масціны (а іх мюга ў творах) «паідаюць такое ўражанне, нібы хто ўвесь час гуае пісьменніку за руку — не разыходзіцца занадта ў выбары сродкаў выдлення».

Не вывучачы мову народа, неваж дабаць пра народнасць літаратуры — адзіна з асноўных прычынаў яе рэалістычнасці. А для соцветскіх літаратараў, якія кіруюцца ў сваёй ішчавалі прамытцы мэтадам сацыялістычнага рэалізма, клопаткі (Працяг на 4-й стар.)

раскрыты сацыяльныя каранні трагедыі Ларысы, галоўная прычына яе гібельі ў дзімным парстве «сваёй», дзе пануюць купля і продаж самага святлата і светлага ў жыцці чалавека. А «Беспасажніцкі», як вядома, напісана ў першы найбольш ідэальнай атласці пісьменніка. У драматургі Остроўскага гэтага часу асабіва выразная крытыка варажой чалавеку буржуазнай маралі. Ён раскрывае ўсемагнучы ўладу грошай, багачыні асноўнай крыніцы адносін паміж людзьмі ў капіталістычным грамадстве, галоўнай прычыны разбэшчаны нораваў. Характэрныя для таіх нораваў перакананні ліхара Салая Салатанчына («Апошняя ахвары»: «Нажыў грошы — чалавек, пражыў грошы — дрэнны»).

Вобраз Ларысы заўсёды выначае галоўны напяржак сцінічнага працягнутага «Беспасажніцкі». Непазладнае трактоўка ролі зніжка мастацкую праўду ўсяго спектакля.

Ларыса — дзячыцца-пакуціцца, дзе якой залекчыць ад махлярвоў — гандлярвоў чалавечымі думамі. Ёе тут па светламу, радаснаму жыццю, вольнаму ад карысцільных мят і матэрыяльных выгодаў, прага шчасця і гатоўнасць абараняць яго — асноўная іная вобразе ў драме. Але бескарэктны і цынічны гаспадары чыстагана растаўталі ачыныя мары і надзеі, імянулася ператварычы маладую жанчыну ў ачыную реч, якой можна бескарэчна гандляваць. Купец Ларысу вадзават праіравае Ларысу ў арлянку будынак дзяўку Кнураву. З глыбокім душным бодзем гаворыць Ларыса пра сабе: «На маё гледззі і глядзюць як на забаву. Ніхто ніколі не пастанавіў, заірыўшы мне ў душы, ні ад каго а не бачыла сначучанія, не чула дэлага сардэчнага слова».

Нажалі, гэтая трагедыйнае тема не стада галоўнай у спектаклі брэскага калектыву, дзе асноўная ўвага аддана сумнай гісторыі вялікашняга хаданія дзячынцы.

У ролі Ларысы выступіла адоўная і прафесійна сталая артыстка Е. Рэзанова. Аднак амаль на працягу ўсяго спектакля дзе геранія — ахварыла нішчаснага хаданія да Паратова. Асуджэннасці і нацораўнасці абсу — вызначальныя рысы сцінічнага воб-

раза. Безнадзейнае тут па любаму апавяданне сэрца дзячынцы. Для яе ўжо няма нічога радаснага ў жыцці, ніякай будучыні. Гэтую таму артыстка спыражае паслядоўна і наўхільна. І хоць у чацвёртым акце Е. Рэзанова ў ролі ўдзельніца да ачынага пафасу, усё-ж меладраматычны інтанацыі, паласныя ноты і тут не пакаідуць яе.

Нічога ў спектаклі не роліці Ларысу з трагічным вобразам Бадырыны, бо тут няма пратэсту супраць рабурэалісмаў светлага і сумнага, што ёсць у жыцці. Няма павяшчана гневу супраць мярзотнасці — ворагаў дэадога шчасця. Ларыса Е. Рэзанова не паабудана шырае ішчавалі ў пералічы наўдалага хаданія да Паратова, але ведучая тема гераніі Остроўскага ў спектаклі прыглушае і здробняе. Гэта не высокаінтэлектуальная, мужная думка Ларысы з «Беспасажніцкі», а бедны слабавольны чалавек, якога хочацца толькі пашкаваць за тое, што ён не адоўны абароніць свайго чалавечы годнасці. А гэта, як вядома, усё меладрама, а не трагедыя.

Меладраматычныя акцыты ў вобразе Ларысы, яе пасіўнае стаўленне да паліцы не магалі не адбіцца адмоўна і на сцінічым лёсе іншых героюў, у тым ліку і тых, якіх больш дакладна адрэслены ў спектаклі. Няма тут сапраўднай трагедыі «маленкіх людзей», такіх, як Карацішэў (артыст С. Юркіч) і Рабіноў (артыст Г. Волкаў), гісторыя жыцця якіх не менш жахліва, чым самой Ларысы. У спектаклі тама гэтых вобразаў крыху спрощана.

Карацішэў С. Юркічвіч — зераўнама і самаздадавеная істаца. Усе ўчыны яго (у тым ліку і няўдалая лова Паратова) вынікаюць толькі з абываанком — усемужу і пацупіць кажа. Пейжа наперыць, што такі дробны, нічым не прыметны чыноўнік мог выкалячы ў Ларысе жаданне знайсці ў ім абарону, нейкі паратунак у цяжкіх жыццёвых жыцця. За такую «сааіноўніку» Ларыса Остроўскага не стала-б халатца і сцвяржаць: «А ён-жа-ж не дурны».

У Карацішэва Юркічвіча не адуцваецца пакуцівай гісторыі драматычных перажыванняў і аздаваў

